

Izhodišča pilotnega projekta RDA vozlišča Slovenije: Znanstvene revije Slovenije in raziskovalni podatki

Janez Štebe, **Znanstvene revije Slovenije in raziskovalni podatki,**
FDV UL,

Ljubljana, 2020-01-28

RDA vozlišče: pilotni projekt revije

CILJ: Raziskovalni podatki, ki so podlaga člankov v znanstvenih revijah v Sloveniji, so kolikor mogoče odprto dostopni (*"as open as possible, as closed as necessary"*) in ustrezno citirani

NAMEN: Uresničevanje Strategije in Akcijskega načrta odprtega dostopa RS:

- *da naj revije izdajateljev s sedežem v Sloveniji, ki vsebujejo recenzirane članke in je njihovo izdajanje v obdobju od leta 2015 do leta 2020 sofinancirano z nacionalnimi javnimi sredstvi, zagotovijo odprti dostop do svojih vsebin. Raziskovalni podatki, ki so bili podlaga objavljenim člankom, morajo biti dosegljivi v odprtem dostopu.*
- Pilot odprtega dostopa: po vzoru H2020 v Sloveniji v času izvajanja Akcijskega načrta poteka pilot odprtega dostopa do podatkov
- Prednostno vključuje znanstvena področja, kjer je načelo odprtosti zaradi vzpostavljene podporne podatkovne infrastrukture najlažje izvedljivo: družboslovje, humanistika, medicina, biološke vede.

RDA vozlišče: pilotni projekt revije

1. Koordinacija RDA vozlišča → predlog smernic in navodil glede dostopa do raziskovalnih podatkov, ki so podlaga znanstvenim spoznanjem, in njihovega citiranja:

Prva verzija jeseni 2019, upošteva določila Akcijskega načrta in uveljavljene mednarodne pristope.

2. Zbiranje predlogov slovenskih revij s področij Strategije, ki bi bile pripravljene sodelovati v pilotu (obdobje preizkušanja):

- Sodelujejo področne podatkovne infrastrukture: ADP (CESSDA), CLARIN.SI in DARIAH-SI
- [Revija Socialno delo](#)
- [Slovenščina 2.0](#)
- [Prispevki za novejšo zgodovino](#)
- [Documenta Praehistorica](#)

3. Sestanki znanstvenih revij, vključenih v pilot, in ostalih deležnikov RDA vozlišča Slovenije, na katerem predstavi predlog in zbere pripombe: 2. sestanka

RDA vozlišče: pilotni projekt revije

4. Revije, vključene v pilot, uveljavijo smernice v svojih postopkih sprejema člankov v objavo
 - Priprava osnutka navodil za avtorje
 - Postopna uveljavitev v uredniški politiki, navodila avtorjem
5. Koordinacija RDA vozlišča skupaj z revijami potrditi končno verzijo smernic na podlagi izkušenj iz pilota in poskrbi za promocijo med slovenskimi založniki znanstvenih revij.
 - Pričujoča konferenca, zaključke uporabimo za dopolnitev smernic za revije
 - Uveljavljanju smernic se lahko prostovoljno pridruži katerakoli revija: sporočite interes
 - V sodelovanju z ARRS priprava spodbud in regulative za avtorje in revije (založnike)
6. Poročilo RDA pilota, priprava Zgodbe prevzema RDA priporočil...

Sir Issac Newton

Leta 1695 v pismu astronomu Johnu Flamsteedu, katerega podatke o meritvah položaja lune si je neuspešno prizadeval dobiti:

"these and all your communications will be useless to me unless you can propose some practicable way or other of supplying me with observations ... I want not your calculations, but your observations only."

Citirano po Noy, N., Noy, A. Let go of your data. **Taking 'upon request' out of data availability statements in papers.** *Nat. Mater.* **19**, 128 (2020). <https://doi.org/10.1038/s41563-019-0539-5>

Kollerstrom, N. & Yallop, B. D. *J. Hist. Astron.* **26**, 237–246 (1995).
Zahvala kolegi Sebastianu Dahleju z Biotehniška fakulteta za opozorilo glede citata!

Spodbude za odprti dostop

Ponudba: Obstoj **kakovostnih podatkov**, zanimivih za drugo rabo?!

- Redki, enkratni podatki, drage aparature in postopki, s katerimi podatke ustvarjamo
- Referenčni podatki za določeno področje raziskovanja, visoko kakovostni (...)

Povpraševanje

- Koliko je razširjena uporaba obstoječih podatkov v primerjavi z na novo zbranimi,
- Uveljavljene metode za združevanje podatkov, metode za analizo...
- Kultura deljenja podatkov (odvisno od države, področja, generacijske pripadnosti, karijerne stopnje)

Spodbude za avtorje, revije

Citiranost

- Podatke, ki so ustrezno pripravljene in dostopne v **primernem podatkovnem repozitoriju**, se ob drugi rabi citira
- Nekateri študije kažejo, da so tudi članki z dostopnimi podatki bolj citirani

Kakovost podatkov, trajna uporabnost

- Dostopni podatki imajo garancijo določene kakovosti (transparentnost, dokumentacija, upoštevanje etičnih principov)
- Avtor sam bo podatke čez čas lažje uporabljal, če jih bo ustrezno pripravil in dokumentiral za drugo rabo
- Novo sodelovanje z drugimi na podatkih
- Rezultate v članku bo lažje preverjati in replicirati

Jasne zahteve politik, ustanov, revij, etične zahteve (integriteta)

- Za nagrado nekateri financerji zagotavljajo dodatna finančna sredstva, namenjena pripravi podatkov za dostop.
- Prispevek k odprti znanosti že upoštevajo in bodo vedno bolj upoštevali pri vrednotenju rezultatov projektov in posameznikov.

Dozdevne ovire, omejitve, bojazni

- Bojazen, da bodo drugi uporabniki podatke zlorabili ali napačno razlagali
- Odpiranje podatkov lahko ogrozi bodoče možnosti za objavljanje
- Čas, napor in stroški, povezani s pripravo in predajo podatkov v dostop

Čeprav, poročila o tovrstnih negativnih izkušnjah redka, večina bojazni se ne pokaže kot upravičenih, koristi večinoma pretehtajo omejitve.

Ukrepi: npr. določanje omejitev glede uporabe, možnost embarga, povračilo stroškov, prisotnost podatkovnih storitev

- Povzeto po Van den Eynden, Veerle et al. (2016) Towards Open Research: practices, experiences, barriers and opportunities. Wellcome Trust.

<https://dx.doi.org/10.6084/m9.figshare.4055448>

Tema za opoldansko okroglo mizo

Kakšne so ovire in omejitve, s katerimi se slovenski raziskovalci, uredniki in založniki srečujejo pri odpiranju dostopa do podatkov?

Kako naj v slovenskem raziskovalnem prostoru spodbujamo proces uveljavljanja odprtih raziskovalnih podatkov?

Okrogla miza ponuja poleg prostora za diskusijo tudi možnost predstavitve načrtov in pristopov ostalih prisotnih znanstvenih revij, da se priključijo pobudi odpiranja raziskovalnih podatkov.

Kontakt

University of Ljubljana
Faculty of Social Sciences
Social Science Data Archive
Kardeljeva ploščad 5
1000 Ljubljana
Slovenia

- www.adp.fdv.uni-lj.si
- arhiv.podatkov@fdv.uni-lj.si
- [Arhiv.Druzboslovnih.Podatkov](https://www.facebook.com/Arhiv.Druzboslovnih.Podatkov)
- [@ArhivPodatkov](https://twitter.com/ArhivPodatkov)

Univerza v Mariboru, Karierni center Univerze v Mariboru, Slomškov trg 15, 2000 Maribor, karierni.center@um.si, <http://kc.um.si>

»Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.«